

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

DERSLER CEPTE

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 11

ÜNİTE

MAKALE
SOHBET - FIKRA

KONU

- Makale
- Cumhuriyet Öncesinde Sohbet ve Fıkra
- Cumhuriyet Dönemi'nde Sohbet ve Fıkra

DERSLER CEPTE 4. SAYI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 11. SINIF

ISBN 978-975-11-6636-4

Genel Yayın Yönetmeni

Halil İbrahim TOPÇU

Yayın Koordinatörü

Dr. Yasin ELÇİ

Yazar Ekibi

Gül GÜNDOĞDU, Öğretmen
Ayşen ÖZTAŞ ÇELİK, Öğretmen
Banu İLHAN, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen
Fadime AYDINTÜRK, Öğretmen
Mustafa ÖZDAMAR, Öğretmen
Nedret YILDIZHAN, Öğretmen
Orhan GÖZÜBÜYÜK, Öğretmen
Safiye YILMAZ, Öğretmen
Sündüs ÇANKAYA, Öğretmen

Dizgi - Tasarım Ekibi

Çağlayan Volkan YILDIZ, Öğretmen
Beste ERDEMOĞLU, Öğretmen

Türkçe yayın hakları MEB, 2023

Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

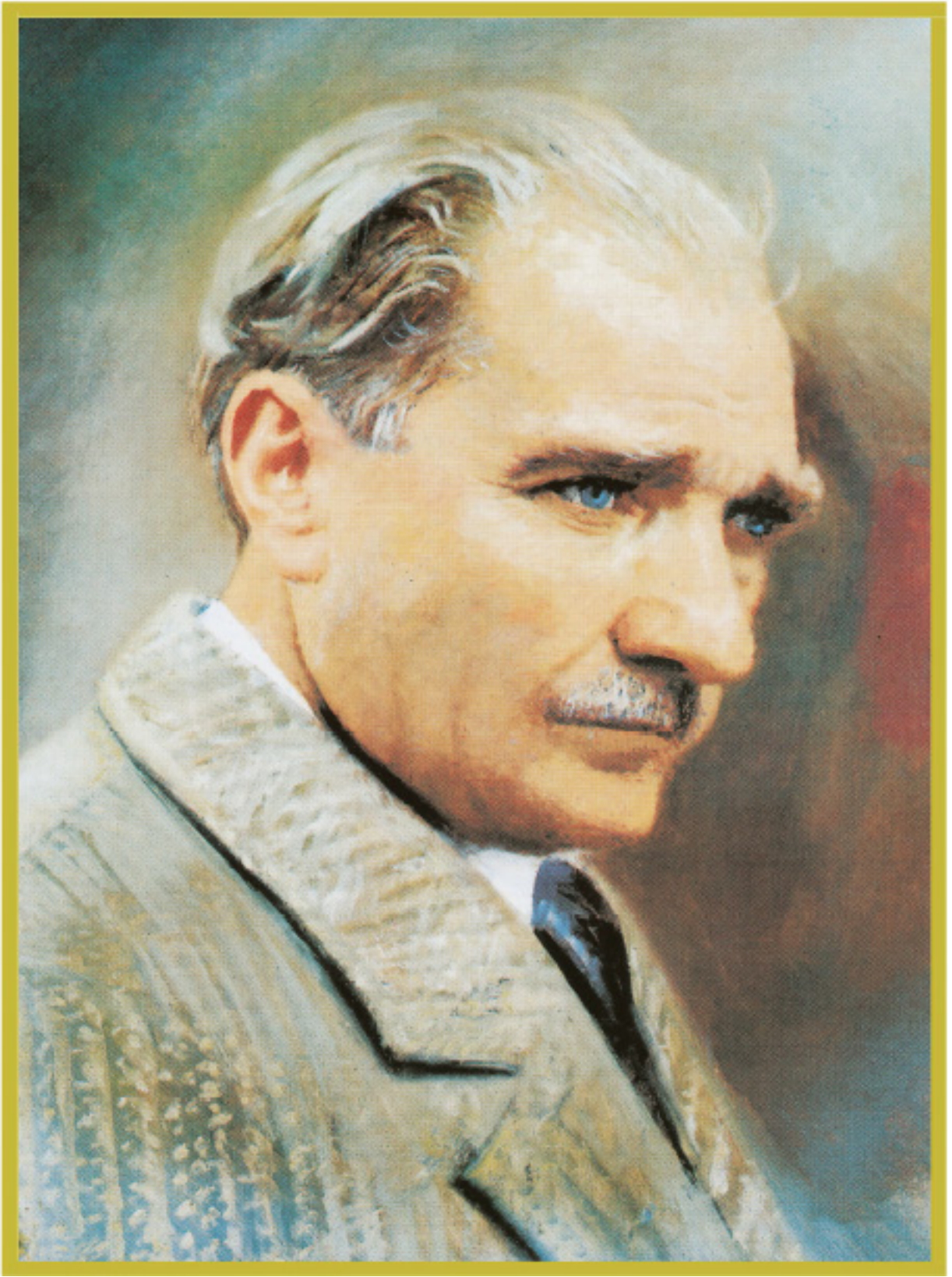
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	8
Makale	10
Açık Uçlu Sorular - Makale	13
Çoktan Seçmeli Sorular - Makale	14
Sohbet ve Fıkra	15
Açık Uçlu Sorular - Sohbet ve Fıkra	17
Çoktan Seçmeli Sorular - Sohbet ve Fıkra	18
Cevap Anahtarı	19

Değerli Öğretmenler ve Sevgili Öğrenciler,

Sizler için hazırlanan Dersler Cepte fasiküllerinde tüm derslerdeki aylık konu özetlerini bulacaksınız. Gerek yazılılara hazırlanırken gerek konu tekrarı yaparken Dersler Cepte fasikülündeki konu özetleri size yol gösterecektir. Konu özetlerinin maddeler hâlinde ve görsel ağırlıklı olması bilgilerinizin kalıcı olmasında kolaylık sağlayacaktır. Konu özetlerinin yanında “Hatırlayalım, Kritik Bilgi, Dikkat, Faydalı Linkler, Araştırma, Bir Örnek de Sen Ver, Biliyor Musunuz?, Filozof Der ki, Felsefe Sözlüğü, Haritada Bulalım” gibi bölümlerle konuların en önemli noktalarını ve ilgi çekici yanlarını görmüş olacaksınız. Böylece eğlenirken aynı zamanda da bilgilerinizi pekiştirme fırsatı bulacaksınız.

Açık uçlu ve çoktan seçmeli sorularla tekrar ettiğiniz bilgileri kullanabileceksiniz. Karekodlar aracılığıyla çoktan seçmeli soruların video çözümlerini izleyerek sorulara anında dönüt alabileceksiniz. Her konuyla ilgili çıkmış soruların yer alması da üniversiteye hazırlık yolculuğunda sizlere rehberlik edecek ve işlediğiniz konuların ne kadar önemli olduğuna dair fikir verecektir. Ayrıca OGM Materyal web sitesi, yardimci.kaynaklar.meb.gov.tr ve eba.gov.tr adresleri üzerinden fasiküllerimize kolay ulaşma imkânına sahip olacaksınız.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış ve denetimden geçmiş olan Dersler Cepte fasikülleriyle öğrenci ve öğretmenlere derslerin işlenişi ve tekrarı noktasında katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Halil İbrahim TOPÇU
Ortaöğretim Genel Müdürü

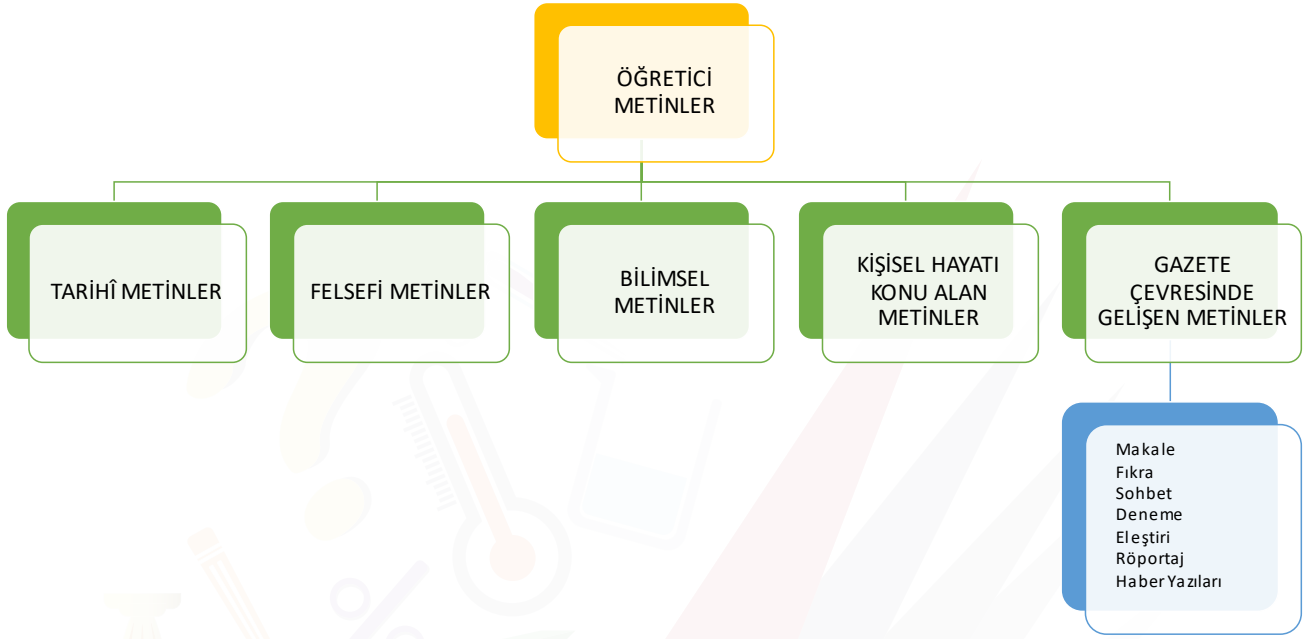
Neler Öğreneceğiz?

Dersler Cepte'nin "Konu Özeti" bölümünde makale, sohbet ve fıkra türlerinin özelliklerini ve tarihî gelişimlerini öğreneceksiniz. "Hatırlayalım" bölümünde geçmişe dair bilgilerinizi anımsayacaksınız. "Kritik Bilgi" başlığında konu kapsamında özellikle dikkat etmeniz gereken bilgilere ulaşabilirsiniz. İlginç bilgiler ise sizleri "Biliyor musunuz?" başlığında karşılayacak.

TYT TÜRKÇE ÇIKMIŞ SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI								
ÜNİTE	KONU	2018 TYT	2019 TYT	2020 TYT	2021 TYT	2022 TYT	TOPLAM SORU SAYISI	
11. SINIF	HİKÂYE ŞİİR MAKALE SOHBET / FIKRA	1	1	1	-	1	4	
	ROMAN TİYATRO ELEŞTİRİ MÜLAKAT / RÖPORTAJ	-	-	-	-	-	-	
	GİRİŞ HİKÂYE ŞİİR MAKALE SOHBET / FIKRA	2	2	2	2	2	10	
	ROMAN TİYATRO ELEŞTİRİ MÜLAKAT / RÖPORTAJ	2	2	2	2	2	10	
							24	

AYT TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÇIKMIŞ SORULARININ KONULARA GÖRE DAĞILIMI								
ÜNİTE	KONU	2018 AYT	2019 AYT	2020 AYT	2021 AYT	2022 AYT	TOPLAM SORU SAYISI	
11. SINIF	GİRİŞ	EDEBİYAT-TOPLUM İLİŞKİSİ	-	-	-	-	-	
		EDEBİYATIN SANAT AKIMLARI İLE İLİŞKİSİ	1	1	1	1	5	
	HİKÂYE	CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYESİ (1923-1940)	1	1	-	-	2	
		CUMHURİYET DÖNEMİ HİKÂYESİ (1940-1960)	1	-	-	-	1	
	ŞİİR	TANZİMAT DÖNEMİ ŞİİR	-	-	-	-	-	
		SERVETİFÜNUN DÖNEMİ ŞİİR	-	-	-	-	-	
		FECRİATİ DÖNEMİ ŞİİR	-	1	-	-	1	
		MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞİİR	1	1	-	-	2	
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NİN İLK YILLARINDA ŞİİR	1	-	-	1	2	
		TÜRK DÜNYASI EDEBİYATINDA ŞİİR	-	-	-	-	-	
	MAKALE	MAKALE	-	-	-	-	-	
	SOHBET FIKRA	CUMHURİYET ÖNCESİNDE SOHBET	-	-	-	-	-	
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE SOHBET	-	-	-	-	-	
		CUMHURİYET ÖNCESİNDE FIKRA	-	-	-	-	-	
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE FIKRA	-	-	-	-	-	
	ROMAN	CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ROMAN (1923-1950)	-	1	-	-	1	
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ROMAN (1950-1980)	1	-	-	2	3	
		DÜNYA EDEBİYATINDA ROMAN	-	-	-	-	-	
	TİYATRO	CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO (1923-1950)	-	-	-	1	1	
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE TİYATRO (1950-1980)	-	-	-	1	1	
		DÜNYA EDEBİYATINDA TİYATRO	-	-	-	-	-	
	ELEŞTİRİ	CUMHURİYET DÖNEMİ ÖNCESİ ELEŞTİRİ	-	-	-	-	-	
		CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE ELEŞTİRİ	-	-	-	-	-	
	MÜLAKAT RÖPORTAJ	MÜLAKAT	-	-	-	-	-	
		RÖPORTAJ	-	-	-	-	-	
							21	

Yukarıdaki tablo YKS sorularının son beş yıla göre dağılımını göstermektedir. ÖSYM, YKS sorularını bütün kazanımlara ve konulara yönelik belirleyebilir.

MAKALE

Bilimsel ve toplumsal konularda siyaset, ekonomi, sanat, spor vb. alanlarda yazılan, açıklayıcı veya yorumlayıcı niteliği olan gazete veya dergi yazılarına **makale** denir.

GÜNCEL MAKALELERİN ÖZELLİKLERİ

- Bilgi vermek, bir düşüncüyü desteklemek, savunmak ya da kanıtlamak amacıyla yazılır.
- Savunulan düşünceler kanıtlanmak zorundadır.
- Bilimsel, sanatsal, kültürel, siyasi her türlü konuda yazılabilir.
- Toplum ilgilendiren konular seçilir.
- Alanında uzman kişilerce kaleme alınır.
- Gazete ve dergilerde yayımlanır.
- Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşur.
- Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım biçimlerinden yararlanır.
- Anlatımında sayısal verilerden yararlanma, tanımlama, karşılaştırma, örnekleme, benzetme, tanık gösterme gibi düşüncüyü geliştirme yolları kullanılır.
- Sözcükler genellikle gerçek ve terim anlamlarıyla kullanılır.
- Üslup ciddi ve ağırbaşlıdır.
- Anlatım açık, kullanılan ifadeler nesnel olmalıdır.
- Yazımında "gözlem, tarafsızlık, kanıtlanabilirlik, bilimsellik, öğreticilik" ilkeleri dikkate alınır.
- Savunulan düşüncüyü kanıtlamak adına başka kaynaklardan alıntı yapılabilir, örneklere yer verilebilir.
- Yazımında kullanılan kaynaklar, bibliyografya (kaynakça) bölümünde belirtilmelidir.
- Kitap, gazete ve dergilerden alıntı yapılabilir.
- Kullanılan kaynağa dair bilgiler, belli bir kural dâhilinde verilir.
- Alıntı yapılmışsa alıntının yapıldığı kaynağa ilişkin bilgiler, "dipnot" şeklinde ya da alıntı yapılan ifadenin yanında "parantez içinde" belirtilir.

BİLİMSEL MAKALELERİN ÖZELLİKLERİ

- Bilinmeyenleri açığa çıkarmak, yeni düşünceler ileri sürüp bunların doğruluğunu kanıtlamak amacıyla yazılır.
- Öğretici metinler içinde "bilimsel metinler" kategorisinde değerlendirilir.
- Bilim insanları ve araştırmacılar tarafından yazılır.
- Birden fazla kişi tarafından yazılabilir, bu durumda yazarlar alfabetik sıraya uygun belirtilir.
- Hedef kitlesi, konunun uzmanı kişilerdir.
- Sözcükler gerçek ve terim anlamlarıyla kullanılır.
- Konunun uzmanı tarafından bilinecek bilgiler ve terimler içerir.
- Açıklayıcı anlatım biçiminden yararlanır.
- Anlatımında tanımlama, karşılaştırma, tanık gösterme, örnekleme, sayısal verilerden yararlanma gibi düşüncüyü geliştirme yollarından yararlanır.
- Güncel makalelerden farklı bir planla, başlıkları olan bölümler hâlinde yazılır.
- Bilimsel makaleler sırasıyla şu bölümlerden oluşur:

- 1.Başlık:** Kısa ve makalenin içeriğini yansıtacak şekilde olmalıdır.
- 2.Özet:** Araştırmacının amacına, araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara, sonuca ve sonucun önemine yer verilir. Bölümde ayrıca anahtar kelimeler yer alır.
- 3.Giriş:** Temel bilgilerin sunulduğu bölümdür. Konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalar hatırlatılır. Araştırmaya neden gerek duyulduğu anlatılır.
- 4.Yöntem:** Araştırma ya da deney sırasında neyin, nasıl ve ne amaçla yapıldığının, kullanıldığının anlatıldığı bölümdür.
- 5.Bulgular:** Araştırma sonucu elde edilen bulgular ve bu bulguların ne anlama geldiği ifade edilir.
- 6.Sonuç ve Tartışma:** Araştırma sonunda ulaşılan sonuçların yer aldığı bölümdür. Elde edilen sonuçlar, daha önceki araştırma sonuçlarıyla ilişkilendirilir. Araştırmacının bilim dünyasına katkısı, günlük hayata olası etkileri üzerinde durulur.
- 7.Kaynakça:** Araştırma sırasında, makalenin yazım aşamasında kullanılan kaynakların belirtildiği bölümdür.

KAYNAK OLARAK KULLANILAN KİTABIN KAYNAKÇADA GÖSTERİLMESİ

Yazarın Soyadı - Adı / Kitabın Adı / Basımevi / Basım Yeri / Basım Yılı

KAYNAK OLARAK KULLANILAN DERGİ YAZISININ KAYNAKÇADA GÖSTERİLMESİ

Dergi Yazarının Soyadı, Adı / Yazının Başlığı / Derginin Adı / Derginin Cilt Numarası / Derginin Sayısı / Derginin Basım Ayı / Derginin Basım Yılı / Yazının Sayfa Numarası

KAYNAK OLARAK KULLANILAN GAZETE YAZISININ KAYNAKÇADA GÖSTERİLMESİ

Gazete Yazarının Soyadı, Adı / Yazının Başlığı / Gazetenin Adı / Yazının Yayın Tarihi

MAKALENİN TARİHİ GELİŞİMİ

- Türk edebiyatında makale türü gazeteyle gelişim göstermiştir.
- Türk edebiyatında ilk makale Tanzimat Dönemi'nde Şinâsî'nin *Tercümân-ı Ahvâl* gazetesinde yazdığı *Tercümân-ı Ahvâl Mukaddimesi*'dir.
- Servetifünun Dönemi'nde Hüseyin Cahit Yalçın'ın Fransızca'dan çevirdiği *Edebiyat ve Hukuk* önemli bir makaledir. Bu makale *Servetifünun* dergisinin kapatılmasına neden olmuştur.
- Millî Edebiyat Dönemi'nde *Genç Kalemler* dergisinde Ömer Seyfettin'in yazdığı *Yeni Lisan* makalesi Millî Edebiyat'ın dil anlayışını ortaya koyması bakımından önemlidir.
- Makale türü asıl gelişimini Cumhuriyet Dönemi'nde göstermiştir. Fuat Köprülü, Peyami Safa, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan ve Cemil Meriç makale türünün önemli yazarlarındandır.

Görsel: *Tercümân-ı Ahvâl Mukaddimesi*

Dersi İzleyelim

Makale
Ders Anlatım Videosu

1. Aşağıda verilen bilgileri kaynakça olarak düzenleyiniz.

a. Prof. Dr. Faruk Soyduğan'ın yazdığı "Komşu Yıldızlar" metni 55 cilt numaralı Bilim ve Teknik dergisinde Haziran 2022, 655. sayıda sayfa 84'te yer alıyor.

.....

.....

.....

.....

.....

b. Prof. Dr. Muharrem Ergin'in yazdığı Türk Dil Bilgisi kitabı 2004 yılında Bayrak Basım / Yayın / Tanıtım tarafından 2004'te basılmıştır.

.....

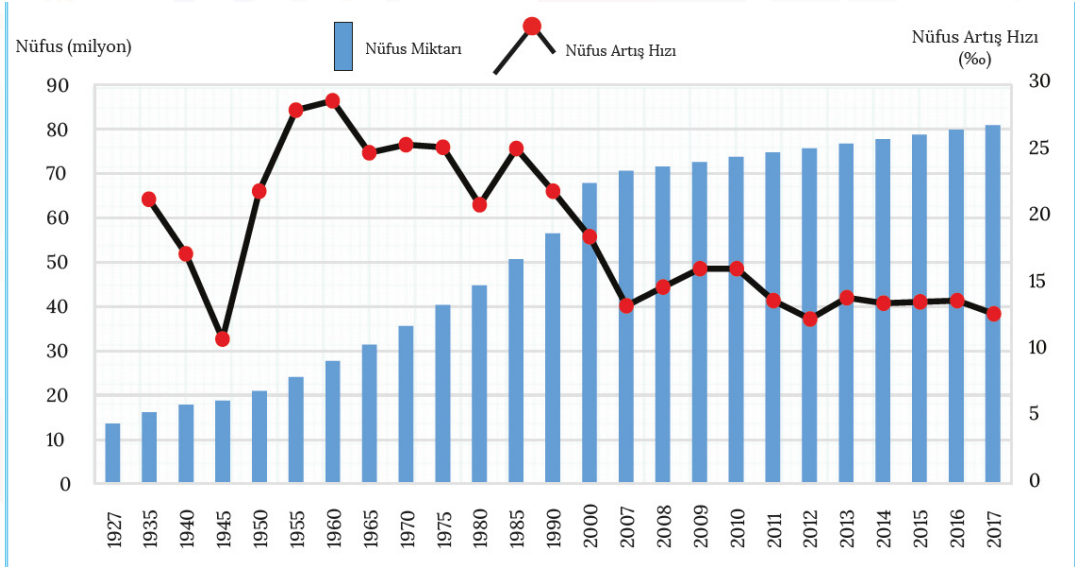
.....

.....

.....

.....

2. Paragraflarda bulunan grafikleri okumak son derece önemlidir. Bu bağlamda aşağıda verilen grafikte ilgili soruları cevaplayınız.

a. Nüfusun en çok olduğu yılı söyleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

b. Nüfus artış hızının en düşük olduğu yılı söyleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

1. - Belli bir konu, yer veya dönemle ilgili yayınları kapsayan veya en iyilerini seçen eser.
- Sayfa içinde geçen herhangi bir düşünce veya bilgi ile ilgili sayfa altına konulan açıklama.
- Bir kitabın veya derginin kişi, konu, yer adı vb. bakımından içindekileri yer numarasıyla belirten ve eserin arkasında yer alan alfabetik liste, dizin.
- Bilimsel metnin tamamında anlatılanların küçültülerek metin içinde bir paragraf hâline getirilmiş biçimi.

Yukarıda bilimsel yazılarla ilgili terimlerden hangisi açıklanmamıştır?

- A) Dipnot
- B) Özet
- C) Dokümantasyon
- D) Bibliyografya
- E) İndeks

2. Edebiyatın toplumsal bir işlevi mi olduğu, yoksa bireysel ya da duygusal ihtiyaçlara mı cevap vermesi gerektiği konusundaki oranlar, birbirine çok yakın görünmektedir. “Bence edebiyat toplumsal gerçekleri yansıtmalıdır” maddesine %54,6 oranında katılan öğrenciler (Tablo 20); “Edebiyat duygusal ihtiyaçlara cevap vermelidir” maddesine %58,1 oranında katılım göstermişlerdir (Tablo 21). Edebiyatın bireysel, duygusal ihtiyaçlara yönelik bir işlevinin olduğu konusundaki oran daha yüksek görünmektedir.

Bu parçadan hareketle makale türünün özellikleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Açıklayıcı ve yorumlayıcı niteliğe sahiptir.
- B) Düşünceyi inandırıcı kılmak için sayısal verilere başvurulmuştur.
- C) Söz oyunlarına ve kapalı ifadelerle yer verilmiştir.
- D) Anlatımda nesnel bir tutum sergilenmiştir.
- E) Aydınlatmak ve bilgilendirmek amacı güdülmüştür.

3. James Croll, Dünya'nın yörüngesel olarak Güneş'ten uzaklaştığı zamanlarda soğuyacağını söylüyordu. Kendi hesabıyla bu yörüngesel uzaklaşmalar, her yarım küre için yaklaşık 10 bin yılda bir olmak üzere toplamda 22 bin yılda bir gerçekleşmektedir. Croll'un görüşleri ilk başta kabul edilmese de 1920'lerde Milutin Milankovic onun görüşlerini temel alıp geliştirmiştir. Milankovic; dış merkezlilik, eksen eğikliği ve Dünya yörüngesinin deviniminin, Dünya'ya ulaşan radyasyondan dolayı döngüsel değişikliğe neden olduğunu ve bu yörünge zorlamasının Dünya üzerindeki iklim modellerini kuvvetle etkilediğini ileri sürmüştür.

Bu metinle ilgili olarak

- I. Terimlere yer verilmiştir.
- II. Sayısal veriler kullanılmıştır.
- III. Tanık göstermeden yararlanılmıştır.
- IV. Ciddi, ağırbaşlı bir üslup kullanılmıştır.

çıkarımlarından hangilerine ulaşılamaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) III ve IV

4. I

Pitoresk sözcüğü etimolojik olarak “resim gibi, resimsi” anlamına gelmektedir. Bu sözcüğün sözlük anlamı, “durumu ve görünüşü resim konusu olmaya değer (görünüş)” açıklaması yer almaktadır. Şiir sanatındaki kullanımıyla pitoresk, şiiri duygu ve düşüncenin soyut ifadesinden kurtararak ona gözle görülür bir şekil vermektedir.

II

Kutuplardaki buzullar erimeye devam etmektedir. Bu değişim; erozyon, sel, kasırga, heyelan vb. afetlere yol açmakta, ısınmanın yeryüzünde ve denizlerde artması ile belli canlı türlerinin sayısında azalmalar görülmektedir. Yeryüzünde artan sıcaklıkla birlikte polen mevsiminin uzaması, astım gibi alerjik hastalıkların artmasına neden olmaktadır.

Numaralanmış metinlerle ilgili aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi doğrudur?

- A) I. metinde öznellik ağır basmaktadır.
- B) I. metin, edebî makaleden alınmıştır.
- C) II. metinde tartışmacı anlatıma başvurulmuştur.
- D) II. metinde dil, alıcıyı harekete geçirme işleviyle kullanılmıştır.
- E) Her iki metinde de karşılaştırmadan yararlanılmıştır.

SOHBET (SÖYLEŞİ)

- Öğretici metinlerden biridir.
- Sanatsal ve tarihî konular başta olmak üzere herhangi bir konuda, ayrıntıya girilmeden yazılır.
- Yazar, okuyucuyla konuyla ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşır.
- Metinde ortaya konan düşünce kanıtlanmak zorunda değildir.
- Samimi, içten bir üslup benimsenir.
- Günlük konuşma dilinin özelliklerinden yararlanır.
- Anlatımda genellikle devrik cümleler, soru-cevap cümleleri kullanılır.
- Yazar; okuyucuyla konuşuyormuş, sohbet ediyormuş gibi bir tavır takınır.
- Anlatımda atasözlerine, deyimlere, anekdotlara, mizahi fıkralara ve anılara yer verilebilir.
- Açıklayıcı, tartışmacı ve söyleşmeye bağlı anlatımla oluşturulur.
- Dil göndergesel işlev, heyecan bildirme işlevi, alıcıyı harekete geçirme işlevinde kullanılır.
- Gazete ve dergilerde yayımlanır.
- Eskiden “musahabe” sözcüğü ile ifade edilmiştir.
- Servetifünun Dönemi bağımsız sanatçısı Ahmet Rasim ve Cumhuriyet Dönemi yazarı Eşref Rado, bu türün yetkin kalemleri olarak anılır.

Ahmet Rasim
(1864-1932)

SOHBETİN TARİHİ GELİŞİMİ

- Sohbet Türk edebiyatına gazeteyle birlikte Tanzimat Dönemi'nde girmiştir. Bu dönemde Ahmet Mithat Efendi diğer türlerden daha sade bir dille sohbet türünde yazılar kaleme almıştır.
- Servetifünun Dönemi'nde Tevfik Fikret, Halit Ziya Uşaklıgil ve Hüseyin Cahit Yalçın sohbet türünde eserler verse de sohbet türünün ilk yetkin örneklerini Ahmet Rasim yine bu dönemde kaleme almıştır.
- Cumhuriyet Dönemi'nde sanatçılar yalın bir dille Anadolu insanına seslenmiştir. Bu dönemde Nurullah Ataç, Şevket Rado, Suut Kemal Yetkin ve Ahmet Kabaklı önemli sohbet yazarlarıdır.

FIKRA (KÖŞE YAZISI)

- Gazete çevresinde gelişen öğretici metinlerdir.
- Yazarın ülke ve dünya gündemindeki olaylarla ilgili görüşlerini paylaştığı metinlerdir.
- Yazar, konuyla ilgili düşüncesini kanıtlamak zorunda değildir.
- Gazetelerde düzenli olarak belirli bir sütunda, belirli bir yazar tarafından kaleme alınır.
- Konuyla ilgili ayrıntıya yer verilmez.
- Güncel olaylarla ilgili yazıldığı için geçerliliği çok uzun sürmeyen yazılardır.
- Açıklayıcı anlatımla oluşturulur.
- Dil, göndergesel işlevde ve alıcıyı harekete geçirme işleviyle kullanılır.
- Samimi, içten bir üslupla oluşturulur.

Şevket Rado
(1913-1988)

Kritik Bilgi

- Fıkra güncel konular üzerine yazıldığı için belli bir zaman diliminde etkilidir. Sohbet ise konu sınırlaması olmadığı için her zaman okunabilen ve etkili olabilen bir türdür.
- Sohbet ve fıkra samimi bir dille yazılan türlerdir. Ancak sohbette yazar karşısında biri varmış gibi okura seslenir. Fıkra ise yazar doğrudan okura seslenmez.
- Fıkra yazar okuyucu kitlesini kendi görüşleri doğrultusunda yönlendirirken sohbet yazarının böyle bir amacı yoktur.

FIKRANIN TARİHİ GELİŞİMİ

- Fıkra Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi'nde girmiştir. Bu dönemde Ahmet Mithat Efendi, Nâmık Kemal ve İbrahim Şinâsi bu türde yazılar kaleme almıştır.
- Tanzimat'tan sonra Cumhuriyet'e kadar olan dönemde Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Rasim, Ahmet Hâşim, Refik Halit Karay, Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Ziya Gökalp fıkra türünde yazılar kaleme almıştır.
- Fıkra özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde gelişme göstermiştir. Yusuf Ziya Ortaç, Ercüment Ekrem Talu, Orhan Seyfi Orhon, Ahmet Kabaklı, Sabri Esat Siyavuşgil, Attilâ İlhan, Haldun Taner, Peyami Safa, Burhan Felek, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İlhami Soysal, Falih Rıfkı Atay, ve Ergun Göze fıkra türünde öne çıkan isimlerdir.

Dersi İzleyelim

Sohbet ve Fıkra
Ders Anlatım Videosu

1. Aşağıda verilen tabloyu doğru şekilde tamamlayınız.

	DİL VE ÜSLUP	YAYIMLANDIĞI YER	KULLANILAN ANLATIM TÜRLERİ	FAYDALANILAN DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI
MAKALE				
SOHBET				
FIKRA				

2. Aşağıdaki tabloda verilen sohbet türündeki eserlerin yazarlarını bulup karşısına yazınız.

<i>Eşref Saat</i>	
<i>Edebiyat Söyleşileri</i>	
<i>Hak Dostum Diye Başlayalım Söze</i>	
<i>Aziz İstanbul</i>	
<i>Saadet Yolu</i>	
<i>Muharrir Bu Ya</i>	
<i>Hayat Böyledir</i>	
<i>Ramazan Sohbetleri</i>	
<i>Eğil Dağlar</i>	
<i>Dilimiz Üzerine Konuşmalar</i>	
<i>Edebiyata Dair</i>	

1. Küresel ısınmanın ve insan kaynaklı diğer değişimlerin doğal çevre ve insan yaşamındaki etkilerini iyiden iyiye hissetmeye başladığımız şu dönemde, bilim insanları üstlerine düşen vazifeyi layıkıyla yerine getiriyorlar.

Bu cümlelerin öge dizilişi aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) Zarf tümleci - yer tamlayıcısı (dolaylı tümleş) - özne - yüklem
B) Nesne - yer tamlayıcısı (dolaylı tümleş) - özne - zarf tümleci - yüklem
C) Zarf tümleci - özne - nesne - zarf tümleci - yüklem
D) Yer tamlayıcısı (dolaylı tümleş) - zarf tümleci - yüklem
E) Nesne - zarf tümleci - yer tamlayıcısı (dolaylı tümleş) - yüklem

TYT 2018

2. Aşağıdakilerin hangisinde nesne, sadece isim tamlamasından oluşmuştur?

- A) Uzunca bir süre trenin penceresinden ağaçlarla kaplı köyleri seyretti.
B) Büyükbabam, ailenin en küçüğüne en güzel odayı vermişti.
C) Bunca yılın ardından sokak satıcılarının seslerini hâlâ özleyorum.
D) Geçmiş günlerin özlemi içimde her gün biraz daha büyüyordu.
E) Emekliye ayrılınca evinin bahçesi âdeta sığınağı olmuştu.

3. Aşağıda yazarlarıyla birlikte verilen eserlerden hangisi sohbet türüne örnek gösterilemez?

- A) Ahmet Rasim - *Ramazan Sohbetleri*
B) Halit Ziya Uşaklıgil - *Kırk Yıl*
C) Suut Kemal Yetkin - *Edebiyat Söyleşileri*
D) Şevket Rado - *Eşref Saat*
E) Melih Cevdet Anday - *Dilimiz Üzerine Söyleşiler*

4. 1898'de İstanbul'da doğan ----, Cumhuriyet Dönemi yazarlarından. 1921'de Nişantaşı Lisesinde başlayan öğretmenlik hayatı 1945'e kadar sürdürmüştür. Daha sonra Cumhurbaşkanlığı Mütercimliğinde çalışmıştır. Edebiyat dünyasına *Dergâh* dergisinde yayımladığı yazılarıyla adım atmıştır. Türkçenin özleşmesine öncülük etmiştir. ---- adlı eserinde 1941-1953 arasında gazetelerde yazdığı sohbet türündeki yazılarını toplamıştır. Eleştiri, deneme ve çevirileri de bulunan yazar; eserlerini *Günlerin Getirdiği*, *Karalama Defteri*, *Günce*, *Okuruma Mektuplar*, *Söz Arasında* gibi eserlerinde toplamıştır.

Bu parçada boş bırakılan yere sırasıyla aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) Ahmet Rasim-*Falaka*
B) Nurullah Ataç-*Söyleşiler*
C) Şevket Rado-*Eşref Saat*
D) Ahmet Haşim-*Bize Göre*
E) Peyami Safa-*Söyleşiler*

5. Aşağıdakilerden hangisi sohbet türünde bir yazıya örnektir?

- A) "İşte Benim Zeki Müren Sergi Kataloğu", sanatçının kendi koleksiyonunda bulunan fotoğrafları, kostümleri, plakları, şiirleri ve arşiv görüntülerinden oluşuyor. Bazıları hiç bilinmeyen binlerce fotoğraf arasından seçilen çok özel kareler, sanatçının çocukluğuna da gündelik hayatına da ışık tutuyor.
B) Bir kimse ile samimi olmak; ona içimizi açmak, onun da bize içini açmasını beklemek demektir. Ya ben sizin içinizdekileri öğrenmek, size de benim içimdekileri söylemek istemiyorsam? Benden size içimi dökmemi beklemeyin; onu kendime, bir de yıllardır tanıyıp huyunu suyunu iyice öğrendiğim kimselere saklarım. Siz dostluğu öyle çarçabuk kurulur bir şey mi sanıyorsunuz?
C) Şair arkadaşım Ömer Erdem'in, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın 100. yaşını, 100 şairle Dağlarca'ya giderek kutlamak gibi bir rüyası vardı. 100'e 6 kala Dağlarca sonsuzluğa göçtü. Çocukluğumda belki de 50'li, 60'lı yaşlardaki herkesin çocukluğunda, tanıdığı ilk şairlerden biriydi Dağlarca.
D) Beethoven çileli sanatkârlardan biriydi. Çok küçük yaşta babasının baskısı altında müziğe başlamış, zorla çalıştırılmak yüzünden müzikten nefret eder hâle gelmiş, gene de iradesiyle bunu yenerek küçük yaşlarda büyük başarılar elde etmişti.
E) Ziya Gökalp'ın söylediği gibi, bir millet, ruhunu kaybettiği zaman bağımsızlığını da kaybeder. Türkiye'yi ayakta tutan, halkın sınırsız bağlı bulunduğu tarihî ve millî kıymetlerdir. Her zaman yabancı tesirlere kendilerini fazla kaptıran aydınlarla doğru yolu gösteren de odur.

Açık Uçlu Sorular - Makale

- Cevap:** a. Soyduğan, F. (2022). Komşu Yıldızlar, *Bilim ve Teknik*, 55 (655), s. 84.
b. Ergin, M. (2004). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.
- Cevap:** a. 2017
b. 1945

Açık Uçlu Sorular - Sohbet ve Fıkra

1. **Cevap:**

	DİL VE ÜSLUP	YAYIMLANDIĞI YER	KULLANILAN ANLATIM TÜRLERİ	FAYDALANILAN DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI
MAKALE	Ciddi bir üslupla ve nesnel ifadelerle yazılır.	Gazete ve dergiler	Açıklayıcı ve tartışmacı anlatım	Tanımlama, karşılaştırma, tanık gösterme, örnekleme, sayısal verilerden yararlanma
FIKRA	Samimi ve içten bir üslupla, öznel ifadelerle yazılır.	Gazete ve dergiler	Açıklayıcı anlatım	Örnekleme, tanık gösterme, vb.
SOHBET	Samimi ve içten bir üslupla, günlük konuşma diliyle yazılır. Halk söyleyişlerine, deyim ve atasözlerine ter verilebilir.	Gazete ve dergiler	Söyleşmeye bağlı anlatım, açıklayıcı anlatım, tartışmacı anlatım	Örnekleme, tanık gösterme, vb.

- Cevap:** Şevket Rado, Nurullah Ataç, Haldun Taner, Yahya Kemal Beyatlı, Şevket Rado, Ahmet Rasim, Şevket Rado, Ahmet Rasim, Yahya Kemal Beyatlı, Melih Cevdet Anday, Yahya Kemal Beyatlı

Çoktan Seçmeli Sorular - Makale

1 - C	2 - C	3 - B	4 - B
-------	-------	-------	-------

Çoktan Seçmeli Sorular - Sohbet ve Fıkra / Cümlelerin Öğeleri

1 - C	2 - C	3 - B	4 - B	5 - B
-------	-------	-------	-------	-------

Konu Özeti

Konuyla ilgili kısa ve öz bilgiler

Açık Uçlu Sorular

Konuyla ilgili ufkunuzu açacak sorular

Çoktan Seçmeli Sorular

Konuyla ilgili çoktan seçmeli testleri

Neler Öğreneceğiz?

Fasikülde hangi konuların öğrenildiği

Hatırlayalım

Konuyla ilgili önceki bilgiler

Araştırma

Konuyla ilgili detaylı bilgiye ulaşmanız için ödevler

Faydalı Linkler

Konuyla ilgili yararlanılabilecek web siteleri

Kritik Bilgi

Fasikülde geçen konuyla ilgili en önemli bilgi

Bir Örnek de Sen Ver

Konuyla ilgili sizden gelen örnekler

Biliyor musunuz?

Konuyla ilgili çarpıcı bilgiler

Filozof Der ki

Filozofların konuyla ilgili söylediği önemli sözler

Felsefe Sözlüğü

Felsefe ile ilgili kavramlar

Haritada Bulalım

Konuyla ilgili özellikleri haritada işaretleme

Dersi İzleyelim

Konuyla ilgili konu anlatım videoları

Dikkat!

Fasikülde karıştırılmaması gereken bilgiler